

נפרדים מטומי

טומי (קשה לכתוב "היה") איש מיוחד. נון-קונפורמיסט ואנטי מימסדי מובהק. אוטודידקט נצחי, חוקר ולומד, ידען בתחומים רבים, ונחוש בדעותיו המקוריות.

בשנים האחרונות ביקר לעיתים תכופות בארכיון, לרוב עם חפץ כלשהו בידיו, שרצה למסור למשמרת, והיה יושב ומספר. טומי הכיר כל צריף וכל בניין בקיבוץ לפרטי פרטים, והיה מלא בסיפורים על תולדות הקיבוץ, תמיד מזווית אישית ומרתקת.

הוא נהנה לראות שאני רושמת ומתעדת את דבריו, ושומרת את החפצים והמסמכים שלו כחלק חשוב במורשת שלנו.

בקיבוץ הקטן בגליל, עבר טומי חיים ארוכים, מגוונים וסוערים, שיכולים למלא ספרים שלמים. קשריו עם קבוצות הצעירים "ברידג" שבאו מאנגליה ביוזמת קולונל הנריקס, סימנו את תחילת דרכו כמדריך טיולים בארץ. הם (בעיקר הן) אהבו אותו, והתחושה הייתה הדדית. קשריו המרתקים עם ג'נרל צ'יינה (איש המאו-מאו, לוחם בכוחות שרצו לשחרר את קניה מעול הבריטים, ולמד כאן אנגלית וסוציאליזם במשך כמה חודשים), והכל מגובה במכתבים, צילומים וקטעי עיתונות.

טומי נולד להוריו פרידה ופרידריך, בדצמבר 1927, בקילסדורף, גרמניה. הצעיר משלושה בנים, שהאם, שנפרדה מהאב, נאלצה לגדל אותם לבדה. עם החמרת גזירות הנאצים, שלחה אותו האם בלב חרד לאנגליה ב"קינדר-טרנספורט", שם הגיע להכשרת שמריהו, ולגרעין "הבונים", ועלה ארצה בפברואר 1948 באוניה טטי.

בהיותו עם גרעין הבונים בחדרה, נהרג אחיו הגדול, שהיה לו כאב, בקרבות מלחמת השחרור בלהבות הבשן. תגובת מזכיר/סדרן העבודה של הגרעין לטרגדיה האישית, ליוותה אותו בכאב עד יומו האחרון.

טומי הונצח בתמונות מיתולוגיות, חוצב תעלות הגנה וקשר בימים הראשונים במנסורה. לקראת הקמת הקיבוץ, הוא נשלח ללמוד נגרות בגן שמואל, ועם ידיו הברוכות וכשרונו, חזר מלא ידע ומרץ, והיה פעיל בהקמת הצריפים הראשונים במנסורה.

אתמול הדלקנו במועדון נר ראשון של חנוכה בחנוכייה מעשה ידיו מהימים ההם.

אחראי ברגעים דרמטיים של כיבוי אש, בשדות וכאשר צריפים עלו בלהבות. נגר, גגן רעפים מעולה, תברואן, משכפל מפתחות, משפץ ניצחי, חצרן מסור. הוא אסף גרוטאות במשך שנים, סידר ומיין וערם אותן בג'נקייה מאחורי המוסך. כשהצטברה כמות מספקת, מכר לסוחר מתכת.

טומי נישא למריון במרץ 1950, ויחד בנו משפחה עם הולדת גדי (כיתת עופר), תמנה (אייל), וגילה (דרור). לימים באה אמו, פרידה, לגור כאן, וקראנו לה "מיסיס טומי".

טומי - גבר גבוה, חטוב ונאה, עסק בתחומים רבים, ותמיד תוך לימוד מעמיק וחשיבה מקורית. הארכיאולוגיה התאימה לו, שילוב של שיטוט והכרת השטח, עם למידה של ההיסטוריה המקומית והפרה-היסטורית. עם צוות חברים ובעזרת הקשרים שיצר, גילו תגליות מרהיבות, שהביאו עם השנים להקמת הגן הארכיאולוגי שלנו "בנות כורזים". כאשר משה קצב חמד שתיים מהתגליות הנדירות והיפות ביותר לגינה של בית הנשיא, נלחם טומי בחירוף נפש ברוע הגזירה, ללא הצלחה.

אך בשנים האחרונות הוא דאג שפסל בזלת אומן יכין רפליקות זהות למקור, והן מוצבות אצלנו, בבנות כורזים.

אולי בשל שם משפחתו המקורי – וולקנוץ, טומי חקר הרי געש בכל העולם, ואף בילה תקופה בהוואי, שם התעמק בנושא, עד כדי סכנה. בתחום זה זכה להישג אקדמי אדיר, כאשר הצליח לשכנע בעקשנות ובנחישות את גדולי הפרופסורים המומחים בתגליתו, שתל-רומן הוא לוע של געש עתיק.

לאחר שהוא ומריון התגרשו, פגש טומי את עין-יה, חברת קיבוץ יגור, שבאה לגור כאן ב-1992, ונראה שחיו באושר רב, חולקים תחומי עניין.

את הידע הנרחב והמגוון שלו ניצל טומי היטב. עם כיתת עופר בנה דגם מדויק ומושקע של פני הקיבוץ, שחלקים ממנו שמורים בארכיון. הוא הדריך לאורך השנים טיולי משק רבים, קבוצות תיירים וקבוצות כגון גרעיני צבר והמכינה. הוא הכיר מקרוב כל עץ וכל אבן, באופן פיזי ממש, ובקולו הערב, זכרוננו המדויק, וכמות נאה של ציניות כלפי המימסד, ריתק תמיד. טומי אהב קהל, והקהל אהב אותו.

במסלול חייו המגוון הייתה גם תקופה של פעילות במחלקת הקליטה בתק"ם.

לאורך עשרות שנים טומי כתב במדורו "בואו נטייל בקיבוצנו" ב"דברי" על אתרים בקיבוץ, וההיסטוריה שלהם. הוא וגדי יזמו, ניסחו, והציבו את השלטים עם הידע ההיסטורי על בנינים שונים (או שרידיהם) ברחבי המשק.

בנוסף לכך הגיב מתוך איכפתיות רבה ובחריפות על דעות והחלטות של חברים ושל ההנהלות. הערכים והתנהלות מוסרית היו חשובים לו מאוד. הוא אפילו העז להתנצח עם יצחק עדר, על עובדות מימי מנסורה...

את אהבתו למוסיקה ביטא עם הצטרפותו למקהלת הגליל העליון האיכותית, בה שר לאורך שנים. הזמרה והחברותא במקהלה גרמו לו אושר רב, והוא ביקש שהם ישירו בעת הלווייתו.

מכה קשה מאוד נפלה על טומי הסבא, כאשר נכדתו המוכשרת והנמרצת מורן, נרצחה בידי מחבלים בטיילת ארמון הנציב, בשנת 2002.

למרות שהיה קל רגליים, טומי הציב לאורך המדרכות ספסלים רבים, מעוטרים בלוגו שעצבה לו עין יה, לנוחות הרוצים לשבת לנוח. הוא עצמו "אימץ" לו ספסל קבוע, קרוב לביתו, על הדרך הראשית לכיוון הקראוונים. שם נהג לשבת בכל עת שמזג האוויר היה נעים, ולשוחח בשמחה עם העוברים ושבים.

בשנים האחרונות נחלש טומי, דבר שמילא אותו תסכול וכעס. גאוותו לא נתנה לו לקבל את עובדות הגיל, ולהסכים להסתייע בעובדת סיעודית. במקביל הוא נלחם בעקשנות נגד שהייתה של עין יה בבית יונתן.

הוא המשיך לחקור וליצור קשר עם חוקרים, ממש עד הימים האחרונים.

גדי ורותי והמשפחה המורחבת, בסיוע אוהב מצד יותם שחזר אלינו השנה, תמכו בו ככל שניתן.

ועכשיו, טומי, זמן לנוח בשקט.

טביעות ידיך החרוצות נמצאות כאן בכל פינה. תוכל להקשיב למוסיקה שמימית, ואולי להדריך קבוצות מלאכים בקולך הנעים, או להתווכח על עובדות מנסורה והקיבוץ עם יצחק עדר...

למשפחה הענפה – אנו איתכם באבלכם.

רחל גינת

